

„Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek”

Renata M. Zając

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

W dniach 17-18 maja 2012 odbyła się w Gdańsku konferencja zorganizowana przez Ateneum – Szkołę Wyższą w Gdańsku, Bibliotekę Gdańską PAN, Uniwersytet Gdański oraz Komisję Zarządzania i Marketingu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. VI Bałtycka Konferencja „Zarządzanie i Organizacja Bibliotek” w tym roku nosiła tytuł „Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek”. Jednym z omawianych tematów była kondycja zawodu bibliotekarza, jego przyszłość oraz bibliotekarze w przeszłości. Wiele referatów poświęcono współpracy użytkowników z bibliotekarzami oraz ich wzajemnej komunikacji, w kontekście najnowszych technologii, schematów organizacyjnych bibliotek i przestrzeni bibliotecznej. W czasie dwóch dni wygłoszono 63 referaty w obrębie sześciu sesji, a udział wzięli bibliotekarze z bibliotek naukowych i publicznych polskich oraz goście zagraniczni z Ukrainy. W skład Komitetu Naukowego Konferencji weszły tak wybitne postacie bibliotekarstwa polskiego jak: prof. dr hab. Marian Huczek, prof. dr hab. Stanisław Rosiek, dr Stefan Kubów, dr Jolanta Laskowska, dr Marzena Świgoń i dr Maja Wojciechowska.

Uczestników powitał J.M. Waldemar Tłokiński, rektor Szkoły Wyższej Ateneum oraz Maja Wojciechowska i Zofia Tylewska-Ostrowska. Dwie pierwsze sesje plenarne rozpoczęła Jolanta Laskowska z Uniwersytetu Gdańskiego, referatem na temat czytelnictwa w dobie informacji cyfrowej. Zdiagnozowała przyczyny zapaści czytelnictwa, zaliczając do nich: wysokie ceny książek, przymus lekturowy i „testomanię”, likwidację bibliotek publicznych, trudną sytuację bibliotek szkolnych, brak tradycji czytania w rodzinnym domu oraz łatwość przekazu w mediach i multimedialnych, a następnie przedstawiła wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród gimnazjalistów gdańskich, które napawają umiarkowanym optymizmem, gdyż wykazały popularność e-booków wśród młodzieży.

W kolejnym wystąpieniu zatytułowanym „Centra informacji i galerie – współczesne tendencje organizacji przestrzeni publicznej w bibliotekach polskich” Agnieszka Łobocka omówiła organizację przestrzeni w wybranych, nowoczesnych budynkach bibliotek, które realizują ideę „biblioteki otwartej” i są nie tylko miejscem pracy indywidualnej i grupowej, ale także sceną imprez kulturalnych, działań artystycznych, towarzyskich spotkań lub odpoczynku w zieleni. Zawód infobrokera i jego znaczenie w bibliotekach uczelni, ośrodkach naukowych oraz oddziałach informacji biznesowej przybliżyła Katarzyna Baran z Biblioteki Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ w Krakowie.

Interesujące wnioski na temat wykorzystywania przez bibliotekarzy nowych narzędzi przedstawiła Beata Żuber z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koszalinie. Główną tezę artykułu był fakt, iż zautomatyzowane biblioteki łatwiej odpowiadają na oczekiwania społeczne i z tego powodu coraz częściej wykorzystują narzędzia budujące bibliotekę 2.0, co pośrednio przyczynia się również do poprawy wizerunku bibliotekarzy i bibliotek.

Polemikę z pierwszym referatem stanowiła prezentacja Renaty Piotrowskiej na temat obszarów aktywności zawodowej bibliotekarzy szkolnych w XXI wieku. Można podać wiele przykładów bibliotek w Polsce, w których pobudzają oni aktywność czytelnictwa oraz prowadzą edukację informacyjną, dzięki czemu młode pokolenie coraz lepiej jest przygotowywane do uczestnictwa w społeczeństwie wiedzy. Referentka zaproponowała inicjatywy, które powinien podejmować każdy bibliotekarz pracujący w szkole.

Kolejny referat poruszał problemy związane z ukrytym Internetem. Beata Taraszkiewicz z Biblioteki Głównej Akademii Pomorskiej ukazała rolę tego zjawiska w kontekście „google generation” – pokolenia, dla którego odpowiedź na wszystkie pytania, także te związane z pracą naukową, dostarcza wyłącznie Internet.

Po przerwie omawiano zagadnienia związane z bibliotekarstwem za granicą. Agnieszka Mazurowska przedstawiła pracę bibliotekarzy w krajach Beneluksu, Dagmara Bubel porównała etyczne podstawy zawodu bibliotekarza i pracownika informacji w Polsce, Niemczech i w Estonii. Następnie Renata Samotyj z Biblioteki Naukowej Politechniki Lwowskiej omówiła współczesne tendencje budownictwa bibliotecznego na Ukrainie. W oparciu o analizę stron internetowych Ewa Amghar przybliżyła zebrany sposoby promocji stosowane przez biblioteki niemieckie. Andriy Andrukhiv z Politechniki Lwowskiej przedstawił projekt integracji serwisów internetowych ułatwiający poszukiwania literatury na interesujący temat. Bardzo interesującą prezentację na nie znany dotychczas temat przygotowała Ewa Piotrowska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W referacie omówiła edukację arabskich bibliotekarzy w dziedzinie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz formy kształcenia. Opisała arabskie szkoły wyższe w Egipcie, Omanie, Jordanii i Kuwejcie oraz pierwsze arabskie recenzowane czasopismo elektroniczne z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej „Cybrarians Journal”. Temat arabskiego bibliotekarstwa, nie poruszany do tej pory w Polsce wzbudził wśród uczestników konferencji duże zainteresowanie i zaowocował żywymi dyskusjami w kularach przy kawie.

Sesję plenarną kończyły wystąpienia sponsorów, a po nich toczyły się obrady w obrębie tej samej tematyki: komunikacja z użytkownikami biblioteki. W dwóch równoległych sesjach zaprezentowano 16 referatów, w których poruszono zagadnienia oczekiwane wobec bibliotek akademickich oraz metodologii badań prowadzonych przez bibliotekarzy w tym zakresie. Renata Ciesielska-Kruczek z Biblioteki Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie zaprezentowała na przykładach wybranych bibliotek na świecie nowoczesne koncepcje wnętrz dostosowanych do potrzeb działalności naukowej i społeczno-kulturalnej, zarówno użytkowników, jak i pracowników. Po długim dniu obrad wytchnieniem był spacer po Parku Oliwskim oraz zwiedzanie Katedry Oliwskiej.

Drugi dzień konferencji był równie interesujący jak pierwszy i rozpoczął się od wyjątkowej atrakcji – prezentacji wybranych ksiąg z zabytkowych zbiorów zgromadzonych w Bibliotece Gdańskiej PAN. Szczególną uwagę zwróciła Biblia z 1630 r. tłumaczona na język niemiecki przez Marcina Lutera, należąca niegdyś do Rady Miasta Gdańska, zdobiona okuciami w kształcie lwów i herbem Gdańska. Na wyklejce Biblia posiada listę urzędników miejskich, którzy na czele z burmistrzem Adrianem von der Linde w 1649 r. złożyli przysięgę Janowi Kazimierzowi, Dekrety Gracjana wydane w 1471 r. w Strasburgu posiadające bardzo ciekawą instrukcję użytkowania książki, którą można przetłumaczyć „Ty, czytelniku, zawsze pilnuj, aby ta księga leżała, albowiem gdy owa księga stoi, wówczas ciężko się opiera. Pozwalaj, aby otwierała się i zamykała (jedynie na leżąco), jeśli tego nie uczynisz, zaprawdę czeka cię marny los”.

Sesje tematyczne drugiego dnia obrad odbywały się w Bibliotece Gdańskiej PAN. Wyjątkowej urody stary budynek w neogotyckim stylu i nowoczesny oddany do użytku w 2005 r. nowy budynek Biblioteki PAN stworzyły wyjątkową atmosferę i ilustrację tematyki poruszanej przez niektórych prelegentów. Sesję plenarną rozpoczął referat Marcina Pędlicha z Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku pod tytułem „Nowe technologie, przestrzeń biblioteki i kultura adaptacji”, który zaprezentował na wybranych przykładach budynków bibliotecznych i usług zmiany technologiczne i ich wpływ na ofertę bibliotek. Za przykład może służyć coraz mniejsza liczba komputerów w bibliotekach, gdyż użytkownicy przychodzą z własnymi laptopami i komórkami.

Architekturę bibliotek i ideę „cybrary”, czyli inteligentnej organizacji w inteligentnym budynku na wybranych przykładach z całego świata, zaprezentowała Lidia Szczygłowska z Biblioteki Głównej Politechniki Częstochowskiej, a organizację przestrzeni w Bibliotece Politechniki Warszawskiej omówiła Jadwiga Siemiątkowska. Doświadczeniami związanymi z implementacją technologii RFID w Bibliotece Głównej Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej podzieliły się Sylwia Bem i Marlena Borowska. Ewa Rzeska z Biblioteki UMCS w Lublinie przybliżyła wyniki badań przeprowadzonych wśród pracowników naukowych, których celem była identyfikacja oczekiwań w stosunku do gromadzonego księgozbioru. Podobne badania, jednak dotyczące zbiorów zwartych w czytelni i ich wykorzystania zaprezentowała Renata Borońska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy.

Następnie uczestnicy mogli udać się na jeden z dwóch bloków tematycznych:

- Sylwetki bibliotekarzy, prowadząca mgr Grażyna Jaśkowiak (Dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego),
- Organizacja bibliotek, prowadząca dr Maria Otto (PAN Biblioteka Gdańska).

Po krótkiej przerwie odbyły się dwie równoległe sesje poświęcone tematyce zawodu bibliotekarza.

Intensywne dwudniowe obrady ukazały szybkie zmiany zachodzące w obszarze zarządzania bibliotekami, usług oraz wykorzystania przestrzeni bibliotecznej. Uczestnicy pełni nowych pomysłów umówili się na spotkanie w przyszłym roku na konferencji, której tematem będzie „Sfera kultury, sfera nauki – współczesny obraz biblioteki”.

Bibliotekarze z Krakowa zachęteni referatem na temat zmian w budownictwie bibliotecznym, wykorzystując wolny wieczór udali się do galerii handlowej „Manhattan” na zwiedzanie nowego oddziału biblioteki publicznej, która umożliwia ciekawe spędzenie czasu w galerii handlowej. Zaskoczeniem był dla nas wiek osób, które korzystały z jej usług. Przy komputerach i na kanapach czytając bieżącą prasę siedzieli seniorzy, małe dzieci bawiły się w kąciку malucha, starsze bawiły się przy ekranach z najnowocześniejszymi multimedialnymi grami konsolowymi. Wśród regałów z książkami, nagraniami muzycznymi, filmami i audiobookami krążyła młodzież i dorośli. Przy stanowisku wypożyczania materiałów przez cały czas naszego pobytu ustawiali się w kolejce użytkownicy. W osobnym pomieszczeniu, oddzielonym szybami uczyła się młodzież w wieku szkolnym oraz studenci. Biblioteka z wolnym dostępem do wszystkich materiałów kosztowała ok. 1 mln. złotych, jednak jej idea, funkcje i odbiór pokazują kierunek potrzeb współczesnych użytkowników. Sprawia ona także bardzo dobre wrażenie wizualne, dzięki czemu przyciąga nowych czytelników.

Wnioski jakie nasunęły się po konferencji są stosunkowo optymistyczne, ponieważ stwierdzamy, że Biblioteka Główna UP w Krakowie ma rozwinięte w dużym stopniu możliwości jakie daje Biblioteka 2.0. Zainspirowani referatami, postanowiliśmy wprowadzić możliwość dodawania własnych recenzji na portalu biblioteki, tworzyć aplikacje na telefony komórkowe oraz rozwinąć dziennikarstwo obywatelskie na portalach miejskich, by w ten sposób zachęcić szeroką publiczność do uczestniczenia w organizowanych imprezach. Najbliższą przyszłość naszej i innych bibliotek akademickich widzimy w udostępnianiu książek w formie elektronicznej. Odległą przyszłość naszej biblioteki wyznacza pozyskanie nowoczesnej siedziby, a co za tym idzie otwarte udostępnienie zbiorów i wprowadzenie systemu RFID oraz stanowisk samodzielnego wypożyczania i oddawania materiałów. Dzięki dużej liczbie uczestników i bardzo ciekawym prezentacjom, konferencja naświetliła aktualne tendencje w zarządzaniu usługami, zbiorami i przestrzenią biblioteczną.